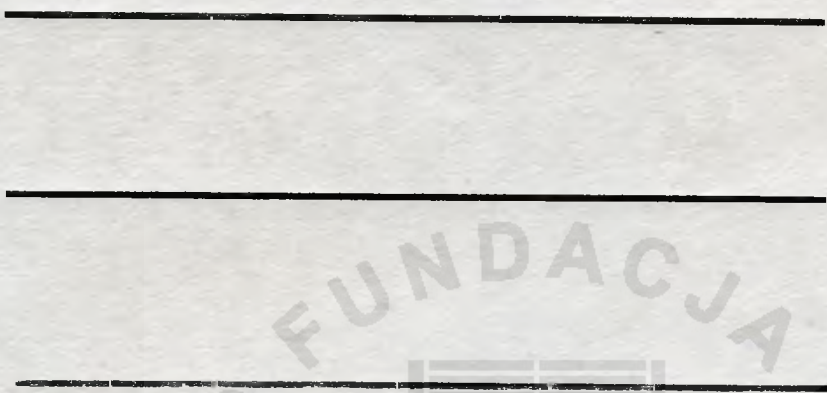

Karty inf. + II '02 w/f

Karty inf. + VI '02 et

ul. Podmurna 93, tel. 504 55 65 22 166
e-mail: fopnk@wp.pl, www.fopnk.pl
KWP 926 10 25 127, REGON 140242736
KRS 14000 416
NIP-ku 82 1990 1506 0000 0000 5002 0244

Romanus Beslii
II '02 et

zofj. +

Syn:
dr hab. med.
Roman Klotzbach

85-361 Bydgoszcz
tel. (52) 379-61-66
Henryk Wrembel

76-200 Stupsk

++

Bydgoszcz
JOW Gr. P. → AK

Klotzbach Helena
z d. Wotoszyn
ps. „Helena” MK-642/11973om

**SPIS ZAWARTOŚCI
TECZKI**

Kotzbach Helena.....

D: 92: 642/1197 Pom.....

I./1. Relacja k. 1 s. 1

I./2. Dokumenty (sensu stricto) dotyczące relatora k. 2 s. 1-2

I./3. Inne materiały dokumentacyjne dotyczące relatora k. 6 s. 1-8

II. Materiały uzupełniające relację k. 5 s. 1-5

III./1. Materiały dotyczące rodziny relatora k. 1 s. 1

III./2. Materiały dotyczące ogólnie okresu sprzed 1939 r.

III./3. Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945)

III./4. Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945

III./5. Inne ...

IV. Korespondencja

1.) bieżąca..... k. 11 s. 1-11

V. Nazwiskowe karty informacyjne k. 4

VI. Fotografie *dalej ikonografii*

Nazwa względnie stempel Archiwum

Inspektorat Bydgoski

Kotzback Helena

K-642/1194

(nazwa zespołu, zbioru, kolekcji i sygnatura akt.) Bydgoszcz Pom.

Lp.	Nazwisko i imię korzystającego	Temat pracy (ewent. cel wykorzystania)	Data korzystania
1	Kataryna Pakusaldia	Opis kart wstawiennych, dla potrzeb II. Mięsoł. eksp. Reu.	10.01.1998r.
2	Monika Suszperka P. K.	praca mapistyczna	30-01-02
3	ESherka	usupet. dokumentów i ich opracowanie	VI, 2002r.
4	ESherka	korespondencja - usupet. dokument - biogramy opr. przez R. Kotzback	
5	ESherka	prace Sylwii korespondencja	14.10.2002r.
6	K. Nunkiewicz	praca mapistyczna	27.04.2004
7	T. Kocali.	Zygm. w. Kuj - d. i. 2. dobor 1918-1950	16.06.2009.
8	M. Rutkowska	p. mgr	13.06.2012r.
9			

1/1. Relacja: Klotzbach Helena:

1. Działalność konspiracyjna Pawła
i Heleny Klotzbach napis, kserokop.
(zot. do listu z 12.04.2002r.)

k. 1 s. 1

zet. do
kstu 2
12.04.2002
-12.11.11

Działalność konspiracyjna Pawła i Heleny Kotsbach

Paweł Kotsbach ps. „n.n.” kierowca mechaniczny, członek organizacji „Gryf Pomorski” działającej w Bydgoszczy włączonej do Armii Krajowej.

Urodził się 25 czerwca 1913 r. w Berlinie. Od 1919 roku /po odrodzeniu Rzeczypospolitej Polskiej/ przeprowadził się z rodziną do Bydgoszczy. Działacz w harcerstwie, był członkiem „Sokoła”.

Służbę wojskową odbył w 1936 r.

W sierpniu 1939 r. zmobilizowany do Nowego Dworu k. Medlina, gdzie stacjonowała jednostka reflektorów przeciwlotniczych Batalionu Elektrotechnicznego.

Po kampanii wrześniowej internowany w Rumunii w grudniu 1939 r. ucieka z obozu i wraca do kraju.

W noc sylwestrową 1 stycznia 1940 r. po złożeniu przysięgi rozpoczyna działalność konspiracyjną jako członek organizacji podziemnej „Gryf Pomorski” włączonej do Armii Krajowej.

W 1940 r. zgłasza się do pracy w Bauleitung DAG Branau Łęgowo jako kierowca.

Wiosną Szef Sztabu AK porucznik Leszek Biały ps. Jakub realizując zadanie Komendy AK w Bydgoszczy organizuje współpracę z grupą konspiracyjną więzionych w XV Forcie w Toruniu i DAG Łęgowo więźniów w tym lotników angielskich. Paweł Kotsbach działał w trójce konspiracyjnej z Ziśkowskim, i Dąbrowskim. Współdziałał obok Leszka Białego z ppłk. Janem Pałubickim ps. „Janusz Piorun” od 1943 r. Komendantem Pomorskiego Okręgu AK, por. Grycką i nieznanym z nazwiska oficerem AK ps. „Bolesław”, Franciszkiem Wremblem ps. „Marcin”, „Józef” z placówki AK w Emilianowie.

Wywoził do Gdyni więźniów - lotników angielskich i m.in. porucznika Jana Paraj - Raczkiewicza. W lutym 1945 r. wstępuje ochotniczo do II Armii WP przydzielony jako kierowca mechaniczny do XV Szpitala Polewego, brał udział w walkach o Berlin.

Zdemobilizowany w stopniu kaprala. Od 1946 roku pracuje jako kierowca mechaniczny w Spółce i Zakładach Mleczarskich. W 1972 r. przechodzi na emeryturę. Od 1971 r. wstępuje do ZBOWiD - u prowadząc Archiwum.

Odnoszony medalami: Za Wolność i Pokój, Za udział w wojnie obronnej, za walki o Berlin, za Odrę, Nysę i Bałtyk, Krzyżem Partyzantekim, Odznaką Grunwaldzką, Medalem Royal Air Forces /ang/, Krzyżem Wojskowym /ang/, Srebrnym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Zmarł 14 listopada 1986 r.

zet. do kst

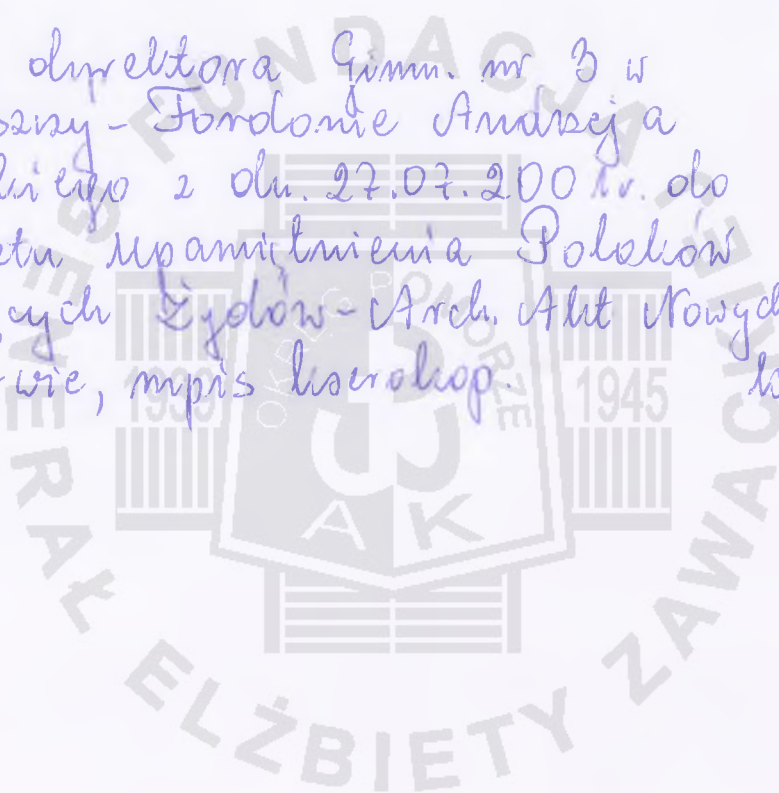
1./2. Dokumenty dotyczące osoby
relatora: Klotzbach Heleny:

1. Pismo Ministerstwa Spraw Wojsko-
wych, Londyn 11. 10. 1960r. - podpisowane
ze pomoc jeńcom angielskim, mpis,
kserokopia

k. 1 s. 1

2. Pismo dyrektora Gimn. nr 3 w
Bydgoszczy - Fiodorowie Andrzeja
Boguchiego z dn. 27.07.200r. do
Komitetu upamiętnienia Polek
Ratujących Żydów - Arch. Akt Nowych
w W-wie, mpis kserokop.

k. 1 s. 2

Wolne tłumaczenie

MINISTERSTWO SPRAW WOJSKOWYCH
Whitehall, London S.W.1.
Dn. 11. października 1960 r.

Nr.: BR/5264(MI 7)

W Pan
Paweł KOTZBACH
BYDGOSZCZ
Al. I Maja 51/7a,
Polska.

Szanowny Panie,

Usiłowaliśmy skontaktować się z Wpanom już w r. 1946, lecz bez pomyślnego rezultatu.

Obecnie pisząc do Wpana pragnę wyrazić nasze szczerze podziękowanie za cenną pomoc, której udzielił Wpan panu GULLON i innym osobom w r. 1944.

Jednocześnie załączam Dyplom Uznania, podpisany przez Głównodowodzącego Marszałka Lotnictwa Lorda TEDDERA w uznaniu Pańskich zasług i ryzyka, które Wpan przy tej okazji podejmował.

Mamy nadzieję, że zarówno Wpan jak i Jego rodzina cieszą się wciąż dobrym zdrowiem, jak również że ogólna sytuacja życiowa Państwa jest pomyślna.

Zechce Wpan łaskawie potwierdzić podpisem otrzymanie niniejszego Dyplomu na załączonym formularzu pokwitowania i zwrócić go do Attaché Wojskowego przy Ambasadzie Brytyjskiej w Warszawie.

Z poważaniem

(KPT. T.O. DE SALIS)

Za Dyrektora Wydziału

bs

zet. do listu z 12.04.2001

-12.10/11

Gimnazjum Nr 3
im. Gen. Józefa Hallera
ul. Gawędy 5
85-792 BYDGOSZCZ-FORDON
tel./fax (052) 343-06-50

Bydgoszcz 27.07.2001r.

Komitet Upamiętnienia
Polaków Ratujących Żydów
Archiwum Akt Nowych
ul. Hankiewicza 1
02-103 Warszawa

RELACJA

Ja, Andrzej Bogucki, dyr. Gimnazjum Nr 3 im. Gen. Józefa Hallera oświadczam co następuje.

Znany mi osobiście **Paweł Piotr Kotzbach** (1913-1986) oraz Jego żona **Helena Kotzbach z domu Wołoszyn** (1911-1997) w czasie II wojny światowej 1939-1945 w swoim mieszkaniu przy ul. Kordeckiego 32 przez dłuższy czas ukrywali rodzinę żydowską **Dorotę i Rafała Kleinfeldów** (pod przybranym nazwiskiem żony **Wołoszyn**). Zaznaczam, że nieporównywalne były warunki okupacyjne w Bydgoszczy czy Generalnej Guberni.

Dyrektor Szkoły
Andrzej Bogucki
dr Andrzej Bogucki

W załączeniu:

Biogram
Pawła Piotra Kotzbach

w:

Słownik Biograficzny
Konspiracji Pomorskiej
1939-1945, cz. 3
Toruń 1997, s. 95-96

zał. do listu z 12.04.2002r. - 12.VI/11

1./3. Inne materiały dokumentacyjne: Kotsbach
Helena:

1. Pismo Heleny Kotsbach do Nacelnego
Biura Administracyjnego w Warszawie
z 10.11.1985 r., napis, kserokop. k.1 s. 1-2
2. Pismo - zaświadczenie wydane
2.06.1986 r. przez Ambasadę Wielkiej
Brytanii w Warszawie, kserokopia
napis, k.1 s. 3
3. Deklaracja oświadczenia Z BoWiD,
kserokop. (Helena Kotsbach) k.2 s. 4-6
4. Kserokopia legitymacji oświadczenia
Z BoWiD nr 0814164 - Heleny Kotsbach -
wraz z listem Zarządu Wojewódzkiego k.2 s. 7-8

Helena Kotsbach
Al. 1 Maja 51/7a
85-005 Bydgoszcz

Bydgoszcz, dnia 1985.11.10

Do
Naczelnego Sądu
Administracyjnego
w Warszawie
ul. Jasna 1
za pośrednictwem
Zarządu Głównego ZBoWiD
w Warszawie
Al. Ujazdowskie 6a

Odwołanie od Orzeczenia Zarządu Głównego ZBoWiD z dnia 28.IX.1985
Nr 1/kot/WER/85

Wnoszę odwołanie od Orzeczenia Zarządu Głównego ZBoWiD z dnia
28.IX.1985 r otrzymanego w dniu 17 października 1985r

W rzeczy samej wnoszę:

- 1/ o uchylenie w całości Orzeczenia z dnia 28.IX.1985r
- 2/ o wydanie nowego rozstrzygnięcia mocą którego otrzymam dochodzone
urawnienia kombatanckie

Uzasadnienie:

Zaskarżonym Orzeczeniem odmówiono przyznania urawnień kombatan-
ckich i prawa członka zwyczajnego ZBoWiD. Wydanemu rozstrzygnięciu
zarzucam:

- 1/ błędną ocenę stanu faktycznego-
- 2/ brak powiązania całokształtu sprawy z działalnością konspiracyjną
mojego męża Pawła Kotsbacha

Doprowadziło to do podjęcia nie słusznego wniosku i wydania
negatywnego orzeczenia.

W zaistniałym stanie rzeczy Orzeczenie Zarządu Głównego ZBoWiD
uznać muszę jako nie słuszną i bardzo krzywdzącą z następujących
przyczyn i zwłaszcza że:

- 1/ Bezwornym jest fakt, że jako żona miałam moralny obowiązek
udzielania aktywnej pomocy swemu mężowi Pawłowi Kotsbachowi
w działalności konspiracyjnej, co też z całą świadomością
czyniłam

2/ Moja działalność polegała głównie na tym, że w razie potrzeby zabezpieczałam lotnikom brytyjskim niezbędną pomoc i w domu udzielałam schronienia do czasu wywozu ich na umówione punkty przerzutowe, w czym aktywnie uczestniczył mój mąż Paweł Kotsbach

Dowód: -

ksierokopia pisma angielskiego z dnia 2.3.1984

3/ Udzielając pomocy, włączałam się jednocześnie do działalności konspiracyjnej czym narażałam siebie i rodzinę w tym nie - letnie dzieci na duże niebezpieczeństwo.

4/ Mimo istniejącego zagrożenia działalność swoją prowadziłam z pełnym poczuciem odpowiedzialności i świadomością, że jest ona celową i konieczną bowiem wymierzona była przeciwko okupantowi.

5/ W nurt tej pracy, włączyłam się również dlatego, że nie mogłam pozostać w cieniu swego męża zdając sobie sprawę z tego, że walka z wrogiem jest nakazem chwili i patriotycznym obowiązkiem.

W tym miejscu pragnę zaznaczyć, że nigdy przedtem nie zabiegałam o potwierdzenie swojej działalności przez świadków bądź o uzyskanie pisemnego zaświadczenia z innych źródeł.

Zawsze byłam przeświadczona, że dokument jakim dysponuje mój mąż /nowożone wyżej pismo Ambasady Brytyjskiej w Warszawie/ będzie także wystarczające również i dla mnie.

Obecnie żądanie przedstawienia dowodów w formie oświadczeń świadków przekracza moje możliwości i szanse ich uzyskania.

Urzyw czasu i brak kontaktów z osobami, które mogły by złożyć żądane oświadczenia pozostawia mnie w sytuacji bez wyjścia.

Jest to dla mnie bardzo krzywdzące ponieważ z największym niebezpieczeństwem wykonywałam swoje zadania.

Względnienie wszystkich okoliczności wykazanych w odwołaniu, powinno doprowadzić do wydania nowego rozstrzygnięcia.

Z powyższych względów odwołanie do Naczelnego Sądu Administracyjnego z urzędową prośbą o rozstrzygnięcie sprawy uznaję za konieczne i zasadne.

Załączników 4

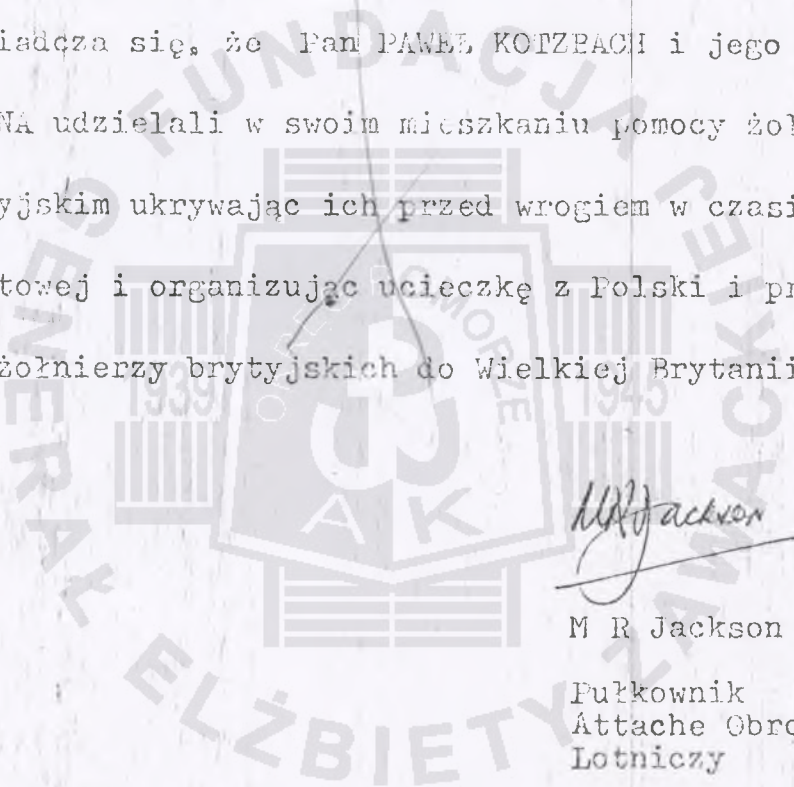
1. Orzeczenie z 28.IX.85
2. Pismo z dnia 23.X.84
3. Życiorys
4. Pismo Ambasady z dnia

Ambasada Wielkiej Brytanii
Wydział Wojskowy 00-056 Warszawa Aleja Róż 1

Warszawa, 2 czerwca 1986.

Zaświadczam się, że Pan **PAWEŁ KOTZRACH** i jego żona **HELENA** udzielali w swoim mieszkaniu pomocy żołnierzom brytyjskim ukrywając ich przed wrogiem w czasie II Wojny Światowej i organizując ucieczkę z Polski i przedostanie się żołnierzy brytyjskich do Wielkiej Brytanii.

M R Jackson

M R Jackson

Fukownik
Attache Obrony i
Lotniczy

060-1-503/86

B-24

DEKLARACJA CZŁONKOWSKA

Proszę o przyjęcie mnie w poczet członków podopiecznych Związku.
Zobowiązuję się przestrzegać w praktyce zasad ideowych, Statutu Związku
oraz uchwał i postanowień władz ZBoWiD.

I.

Personalalia osoby ubiegającej się o przyjęcie

UWAGA: Zgodnie ze statutem oraz regulaminem weryfikacyjnym ZBoWiD, uprawnienia do zweryfikowania i przyjęcia do Związku w charakterze członków podopiecznych posiadają wdowy, sieroty, matki i ojcowie po nieżyjących bojownikach o wolność i demokrację.

Uprawnienia do członkostwa wygasają:
— gdy wdowa ponownie wstąpi w związek małżeński,
— gdy sierota uzyska ustawową pełnoletność lub wstąpi w związek małżeński.

- 1. Nazwisko Kotzbach imię Helena
Nazwisko panieńskie (dla mężatek) Włodzryn
- 2. Imiona rodziców i nazwisko rodowe matki Jan, Maria z d. Waryk
- 3. Data urodzenia 1911-07-27 miejsce urodzenia Lambor
- 4. Stan cywilny wdowa 5. Zawód rencistka
- 6. Wykształcenie (ogólne i specjalne) podstawowe
- 7. Adres zamieszkania Bydgoszcz Al. 1 Maja 51/7a
Telefon domowy 22-65-54
- 8. Miejsce pracy i zajmowane stanowisko nie pracuje
..... rencistka
- Telefon w miejscu pracy nie pracuje
- 9. Przynależność partyjna bezpartyjna
- 10. Stopień wojskowy (nadany przez MON) nie posiada
- 11. Posiadane odznaczenia (rodzaj, klasa, stopień, kto nadał, rok nadania)
..... nie posiada
-
- 12. Przebieg działalności zawodowej, społeczno-politycznej, wojskowej itp. w okresie od dnia 22 lipca 1944 r. do chwili obecnej — wymienić zajmowane ważniejsze stanowiska, pełnione funkcje, daty, miejscowości. Jeśli kandydat(ka) był(a) karany(a) przez sądy PRL, powinien(na) podać za jaki rodzaj przestępstwa, czy korzystał(a) z ustawy amnestyjnej, rehabilitacji sądowej, zatarcia skazania, kiedy i gdzie:
.....
..... przy mężu
..... przez sądy PRL nie karana
.....

13. Czy w okresie II wojny światowej odstąpił(a) od obywatelstwa polskiego, przyjmując obywatelstwo niemieckie lub inne uprzywilejowane przez rząd hitlerowski, kiedy i gdzie: *nie*

14. Stopień pokrewieństwa do osoby nieżyjącej *nie odstępowała od obywatelstwa polskiego żona*

II.

Personalia osoby nieżyjącej

15. Nazwisko *Kotzbach* imię *[mąż] Paweł*

16. Imiona rodziców *Antoni, Agnieszka*

17. Data urodzenia *1913-06-25* miejsce urodzenia *Berlin*

18. Stan cywilny (w chwili śmierci) *żonaty*

19. Działalność przedwojenna, okupacyjna i powojenna osoby nieżyjącej — wymienić dokładnie partię polityczną, formację wojskową lub Ruchu Oporu, przebieg służby i działalność w okresie bezpośredniego udziału w walkach wolnościowych, pełnione funkcje, pod którym dowództwem, kierownictwem, w jakich jednostkach, oddziałach, w jakich miejscowościach, wszelkie zmiany i czasokres (od — do):

*żołnierz Hajny Obronnej 1939
członek Ruchu Oporu
żołnierz II Armii WP*

20. Daty i miejsca wstąpienia: *członek ZBOWID 1971-11-18*

21. Używane pseudonimy: *leg. komb. nr 0376489*

22. Stopień wojskowy (w chwili śmierci): *starszy kapral*

23. Pobyt w więzieniach, na zesłaniu, w katordze, w obozach karnych, koncentracyjnych i jenieckich — wymie-

nić daty, okres i powód pozbawienia wolności, nazwy więzień lub obozów, numery więźniarskie:

24. Data, miejsce i okoliczności śmierci: 1986-11-14 szpital XXV lewki
PRL w Bydgoszczy - zgon po następnej
utracie przytomności z powodu zatrucia narkotykami

Prawdziwość powyższych danych
stwierdzam własnoręcznym podpisem

Katarzyna Helena
(podpis)

Bydgoszcz, dnia 86-12-03 197... r.
(miejscowość)

Spis załączników: 1. własna fotografia wym. 3 x 4 (podpisana na odwrocie)

- 2. zapytanie do oddziału zwiadowstwa i obrotu
- 3. akt zgonu, rewidowanie z kalendarzem
kecelowej Bydgoszcz, bydgoszcz 2. 12. 86

Członkowie wprowadzający

Wprowadzając w poczet członków podopiecznych Ob. Katarzyna Helena
oświadczamy, że wymieniony(a) jest nam osobiście znany(a) i bierzemy na siebie odpowiedzialność za jego(jej) oby-
watelską postawę i poziom moralny, co niniejszym stwierdzamy własnoręcznymi podpisami

1. Nazwisko i imię Dziuryma Konrad
Adres zamieszkania Chocimsko 9/6 85-078 Bydgoszcz
Członek zwyczajny ZBoWiD leg. czł. Nr 0052 323 EN 20442
Jan
(podpis)

2. Nazwisko i imię Konrad Halina
Adres zamieszkania Samcewka 80/86 m 32 Bydgoszcz
Członek zwyczajny ZBoWiD leg. czł. Nr 0052 336 EN 32230
Halina
(podpis)

ZARZĄD DZIELNICOWY — MIEJSKI *) ZBoWiD w Bydgoszcz

Zarząd Koła ZBoWiD w Bydgoszcz przesyła niniejszą deklarację członkowską wraz z za-
łącznikami w celu zaopiniowania kandydata(ki) przez Zespół Weryfikacyjny Zarządu Dzielnicowego — Miejskiego*)
ZBoWiD. wydatkiem ostatecznym

Jednocześnie stwierdzamy własnoręczność podpisów członków wprowadzających.

SEKRETARZ
Jan
(podpis)

PRZES
Jan
(podpis)

**Opinia Weryfikacyjnego Zarządu Zespołu
Dzielnicowego — Miejskiego*) ZBoWiD**

Kota

6

Na podstawie przedłożonych dokumentów zaopiniowano w dniu *16 grudnia* 197*1* r.

*) przyznać — odmówić kandydatowi(ce) prawa przynależności do ZBoWiD w charakterze członka podopiecznego.

Uzasadnienie: *nie był uczestnikiem wojny obronnej 1939 r. oraz został skierowany do pracy*

Podpisy członków Z. W.
[Signature]

PRZEWODNICZĄCY Z. W.
[Signature]

ZARZĄD WOJEWÓDZKI ZBoWiD w

Zarząd Koła, *11724* ~~Dzielnicowy~~ *Białogorski* Miejski*) ZBoWiD w *Białogorski* przesyła niniejszą

deklarację członkowską wraz z załącznikami w celu wydania orzeczenia przez Komisję Weryfikacyjną Zarządu Wojewódzkiego ZBoWiD.

Zarząd Koła Dzielnicowego — Miejskiego*) proponuje*) przyznać — odmówić kandydatowi(ce) prawa przynależności do ZBoWiD w charakterze członka podopiecznego.

Uzasadnienie: *uczestnik wojny obronnej 1939 r. został skierowany do pracy*

Jednocześnie stwierdzamy własnoręczność podpisów członków wprowadzających.

SEKRETARZ

[Signature]
(podpis)

PREZES
[Signature]
(podpis)

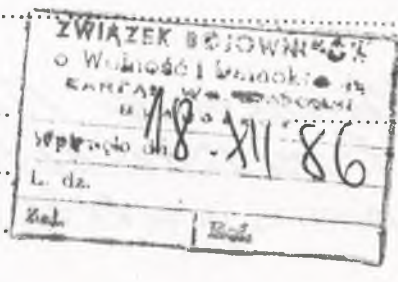
**Orzeczenie Komisji Weryfikacyjnej
Zarządu Wojewódzkiego ZBoWiD**

Na podstawie przedłożonych dokumentów wydano w dniu 197... r. następujące orzeczenie:

*) przyznać — odmówić kandydatowi(ce) prawa przynależności do ZBoWiD w charakterze członka podopiecznego.

Uzasadnienie:

Podpisy członków W. K. W.

PRZEWODNICZĄCY W. K. W.

(podpis)

[Signature]

Wydano legitymację członkowską ZBoWiD Nr z dnia 197... r.

Nr ewid. Zarządu Wojewódzkiego

Legitymację przekazano do Zarządu Oddziału w dnia 197... r.

SEKRETARZ ZARZĄDU WOJEWÓDZKIEGO

(podpis)

*) Niepotrzebne skreślić.
Jedn. PZM „Grafpapier” W-wa Bema 60a z. 1047/Wa
WZGraf. Zam. 1417 z dn. 24.I.77. Nakład 55 000.

zet: do listu z 12.04.2002.

ZWIĄZEK BOJOWNIKÓW
O WOLNOŚĆ I DEMOKRACJĘ
ZARZĄD WOJEWÓDZKI

w Bydgoszczy

LEGITYMACJA NR

0814164

podpis posiadacza legitymacji

Katzbach

Nazwisko

Helenz

Imiona

Jan Maria

Imiona rodziców

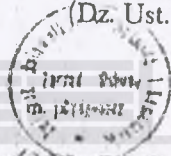
27.07.1917 Sambor

Data i miejsce urodzenia

jest

KOMBATANTEM

uprawnionym do świadczeń
określonych ustawą z 26 maja 1982 r.
o szczególnych uprawnieniach
kombatantów
(Dz. Ust. Nr 16, poz. 122)

1997-07-23

data wystawienia

[Signature]

podpis

RODZAJE I OKRESY
DZIAŁALNOŚCI KOMBATANCKIEJ

Okresy		wyszczególnienie
od	do	
1944	07/1944	Ruch Oporu
łącznie lat		3 miesiące 1

[Signature]

podpis

RODZAJE I OKRESY
DZIAŁALNOŚCI KOMBATANCKIEJ
(Uzupełnienia)

Okresy		wyszczególnienie
od	do	
łącznie lat		miesiące

m. p.

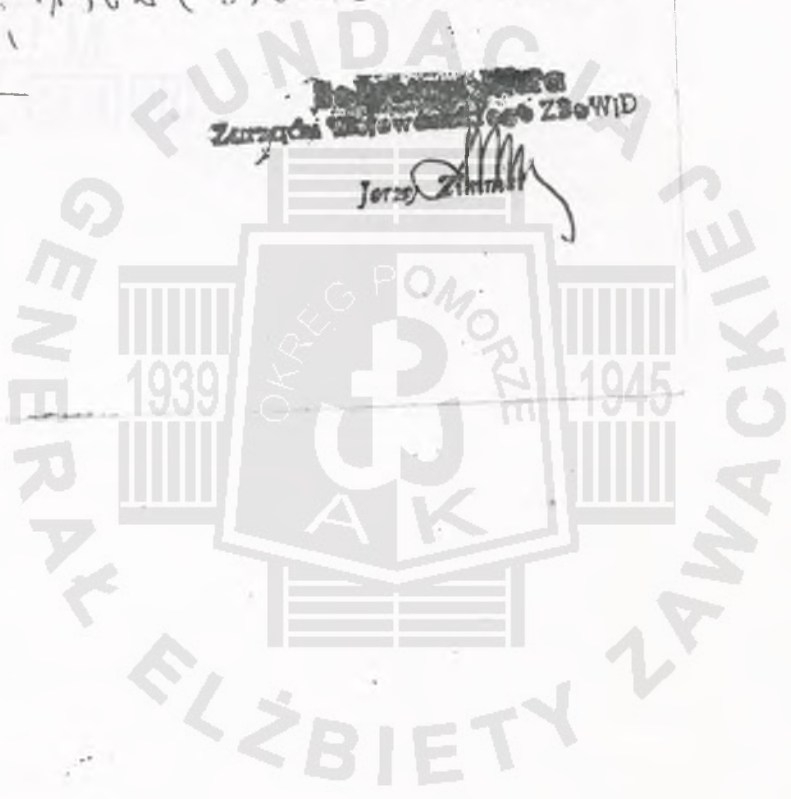
podpis

Budynek 1987.07.27

Przebieg choroby z powodu choroby z B04: A
 przelazem 1-ego 46 poloj 15 kapietywaj, kaszle,
 trachle, kapietywaj wyolepiony x; kaszle,
 Asokly; piestle bol godel 8 16 16.
 Kost kapietywaj: 1505 + 3505. Cost. = 5005.
 Sprawa pilna!

~~XXXXXXXXXX~~
 Zarząd Województwa ZSWM

Jozef Zimnik

KARTKA POCZTOWA

Związek Brzoźników o Wolność i Demokrację
Zarząd Wojewódzki Bydgoszcz
Al. 1 Maja — Telefon 22-21-28
0704502

of. Helena

Wielka

Al. 1-go Maja 51/79

Bydgoszcz

85 005

PPT 11 1984 nakład 2.000.000 prof. J. Konarski

II. Materiały uzupełniające relacje: Klotzbach
Helena:

1. Biogram Heleny Klotzbach autorstwa
Henryka Wremble, mps.

1. wersja

k. 1 s. 1

2. wersja

k. 1 s. 2

3. wersja

k. 1 s. 3

4. Skerska E., Klotzbach Helena, [w:] „S.B.K.P. 1939-1945”,
pod red. Elżbiety Skerskiej, Toruń 2004, cz. 6, s. 90-91.

k. 2 s. 4-5

26.10.92
10421 SC/92

Kotzbach Helena z. d. Wołoszyn (żona Pawła Kotzbacha) członek „Gryfa Pomorskiego” i ZWZ-AK.

potrzebie
mieszkała
obowiązki

Urodziła się 27 lipca 1911 r. Samborze (Włocławskie). W 1941 r. przystąpiła do „Gryfa Pomorskiego”, a następnie wraz z mężem do AK. W czasie okupacji współdziałała z mężem Pawłem Kotzbachem ps „Paweł” w ukrywaniu i przechowywaniu oraz w przerzucaniu na inne tereny osób ukrywających się przed okupantem. Była łączniczką między grupą organizującą przerzuty osób poza granice Rzeszy Niemieckiej, a Obwodem AK działającym na terenie zakładów zbrojeniowych Dynamit Aktien Gesellschaft, DAG, a przez Helenę Wrembel ps. „Marta” między tą grupą a Placówką AK „Zagroda” w Emilianowie. Uczestniczyła w organizowaniu przerzutów poza granice Rzeszy Niemieckiej jeńców alianckich (w szczególności brytyjskich lotników) uwalnianych z obozów jenieckich w Łęgnowie i z XV Fortu w Toruniu. Uratowała przed Niemcami rodzinę żydowską Doroty i Rafała Kleinfeldów (która przyjęła jej rodowe nazwisko) ukrywając ją przez dłuższy czas we własnym mieszkaniu.

Latach 1954 - 1964 pracowała w Zakładach Odzieżowych w Bydgoszczy.

autor H. Wrembel

ISS

Wspomnienie o mężu zamordowanym i dźwiżaniu

jak odbyło się to „kwadrans”?
Odbrywano w, to różnie (może inne słowo?), czasem
wydalano ich przy jenieckich obozach -

Kotzbach Helena z. d. Wołoszyn (żona Pawła Kotzbacha) członek „Gryfa Pomorskiego” i ZWZ-AK.

Urodziła się 27 lipca 1911 r. Samborze (lwowskie). W 1941 r. przystąpiła do „Gryfa Pomorskiego”, a następnie wraz z mężem do AK. W czasie okupacji współdziałała z mężem Pawłem Kotzbachem ps. „Paweł” w ukrywaniu i przechowywaniu oraz w przerzucaniu na inne tereny osób ukrywających się przed okupantem. Była łączniczką między grupą organizującą przerzuty osób poza granice Rzeszy Niemieckiej, a Obwodem AK działającym na terenie zakładów zbrojeniowych Dynamit Aktien Gesellschaft, DAG, a poprzez Helenę Wrembel ps. „Marta” między tą grupą a Placówką AK „Zagroda” w Emilianowie. Uczestniczyła w organizowaniu przerzutów poza granice Rzeszy Niemieckiej jeńców alianckich (w szczególności brytyjskich lotników) uwalnianych z obozów jenieckich w Łęgnowie i z XV Fortu w Toruniu. Uratowała przed Niemcami rodzinę żydowską Doroty i Rafała Kleinfeldów (która przyjęła jej rodowe nazwisko) ukrywając ją przez dłuższy czas we własnym mieszkaniu.

Latach 1954 - 1964 pracowała w Zakładach Odzieżowych w Bydgoszczy.

autor H. Wrembel

Kotzbach Helena z. d. Wołoszyn (żona Pawła Kotzbacha) członek „Gryfa Pomorskiego” i ZWZ-AK.

Urodziła się 27 lipca 1911 r. Samborze (lwowskie). W 1941 r. przystąpiła do „Gryfa Pomorskiego”, a następnie wraz z mężem do AK.

W czasie okupacji niemieckiej współdziałała z mężem Pawłem Kotzbachem ps „Paweł” w ukrywaniu i przechowywaniu oraz w przetrzymywaniu na inne tereny osób ukrywających się przed okupantem. W jej mieszkaniu ukrywali się okresowo oficerowie brytyjscy uwalniani z obozów jenieckich w oczekiwaniu na dogodne warunki przetransportowania ich do Gdyni, a dalej do Wielkiej Brytanii. Była łączniczką między grupą organizującą przerzuty osób poza granice Rzeszy Niemieckiej (w tym owych oficerów brytyjskich), a Obwodem AK działającym na terenie zakładów zbrojeniowych Dynamit Aktien Gesellschaft, DAG, a poprzez Helenę Wrembel ps. „Marta” między tą grupą a Placówką ZWZ-AK „Zagajnik”, „Zagroda” w Emilianowie (Bydgoski Obwód AK). Uczestniczyła w organizowaniu przerzutów poza granice Rzeszy Niemieckiej - na tereny zw. Generalnej Gubernii osób uciekających przed okupantami niemieckimi oraz jeńców alianckich (w szczególności brytyjskich lotników) uwalnianych z obozu jenieckiego w Łęgnowie k. Bydgoszczy (z terenu DAG) i z obozu jenieckiego zlokalizowanym w XV Forcie w Toruniu. Uratowała przed Niemcami rodzinę żydowską Doroty i Rafała Kleinfeldów (która przyjęła jej rodowe nazwisko), ukrywając ją przez dłuższy w swoim okupacyjnym mieszkaniu w Bydgoszczy przy ul. Ks. Kordeckiego 32... .

W latach 1954 - 1964 pracowała w Zakładach Odzieżowych w Bydgoszczy.

*Zmarła w 1997 r. w Bydgoszczy
uzupełnienie danych
syn - Przemek
Hedy W. - lek*

Kotzbach Helena z d. Wołoszyn ps. „Helena” (1911–1997), łączniczka Obw. AK Łęgowo.

Urodzona 27 VII 1911 w Samborze k. Drohobycza (Kresy), córka prac. policji Jana i Marii z d. Ważyk. Szkołę powszechną ukończyła w Samborze. W latach dwudziestych przeprowadziła się wraz z rodziną do Polski. Mieszkała u krewnych w m. Chełmce k. Jawora na Dolnym Śląsku, potem z przyrodnią siostrą Rozalią i bratem Władysławem w Bydgoszczy. W latach trzydziestych, aż do wybuchu II wojny światowej, pracowała jako modystka w sklepie kapeluszy Rafała i Doroty Kleinfeldów przy ul. Śniadeckich w Bydgoszczy.

Do TOW „GK” (od 7 VII 1941 TOW „GP”) wprowadził ją Paweł Kotzbach ps. „Paweł”. Zaprzysiężona 1 I 1940, od lata 1940 pod dowództwem Leszka Białego ps. „Jakub” współdziałała z „Pawłem”, już w ramach ZWZ–AK, w organizowaniu ucieczek i przerzutów jeńców wojennych ze Stalagu XX A w Toruniu oraz jeńców zatrudnionych przy rozbudowie zakładów amunicji w Łęgowie (DAG). Do lata 1944 utrzymywała łączność na linii Obw. AK Łęgowo z grupą organizującą przerzuty z Pomorza do Gdyni, potem przez Szwecję do Wielkiej Brytanii. W tym zakresie współpracowała m.in. z Czesławem Gorynią, Józefem Dąbrowskim i Edmundem Ziółkowskim. W swoim domu przy ul. Kordeckiego 32 w Bydgoszczy kwatrowała jeńców (głównie lotników i lekarzy brytyjskich), oczekujących na przerzut, a następnie przewożonych przez P. Kotzbacha do punktów kontaktowych w Gdyni. Przez Helenę Wrembel ps. „Marta” utrzymywała łączność z grupą krypt. „Ekspedycja”, działającą na stacji kolejowej w Emilianowie, utworzoną przez Franciszka Wrembla ps. „Marcin”, kmdt. Placówki ZWZ–AK Emilianowo. Uratowała rodzinę żydowską Doroty i Rafała Kleinfeldów wraz z córkami Elżbietą i Lilią, dając im swoje rodowe nazwisko Wołoszyn oraz ukrywając ich przez dłuższy czas we własnym mieszkaniu.

Po wojnie mieszkała w Bydgoszczy. W latach 1954–1964 pracowała w Zakładach Odzieżowych w Bydgoszczy. Zmarła 15 III 1997 w Bydgoszczy i w tym mieście spoczywa w rodzinnym grobowcu na cmentarzu Serca Pana Jezusa.

Ambasada Wielkiej Brytanii w Warszawie pismem z 2 VI 1986 potwierdziła zaangażowanie H. Kotzbach w ukrywanie i organizowanie ucieczek jeńców brytyjskich z Polski do Wielkiej Brytanii.

Dnia 18 IV 1938 wyszła za mąż za Pawła Kotzbacha ps. „Paweł”. Dzieci urodzone z tego związku: Danuta zam. Fedorowicz (zm. 1998), Helena, Paweł Piotr, Roman Paweł, Róża (zm. 1944), Teresa zam. Wróbel.

APAK: Kartoteka Insp. Bydgoszcz; tamże, T.: Kotzbach H., Kotzbach P., Kramp P., Wrembel H. (nota biograficzna); Chrzanowski B., Organizacja sieci przerzutów

*Skerska E., Kotzbach Helena, [w:], S.B.K.P. 1939-1945
pod red. Elżbiety Skerskiej, Toruń 2004, cz. 6, s. 30/31*

zyn ps. „Helena”
AK Łęgnowo.
Jambrze k. Dro-
olicji Jana i Marii
echną ukończyła
ziestych przepro-
Polski. Mieszkała
awora na Dolnym
i siostrą Rozalią
goszczy. W latach
II wojny świato-
w sklepie kapelu-
łów przy ul. Śnia-

1941 TOW „GP”)
h ps. „Paweł”. Za-
Białego ps. „Jakub”
nizowaniu ucieczek
oraz jeńców zatrud-
AG). Do lata 1944
ganizującą przerzuty
inii. W tym zakresie
wskim i Edmundem
ydgoszczy kwatero-
ujących na przerzut,
ontaktowych w Gdy-
z grupą krypt. „Eks-
worzoną przez Fran-
nilianowo. Uratowała
kami Elżbieta i Lila,
ch przez dłuższy czas

4 pracowała w Zakła-
łgoszczy i w tym mie-
na Jezusa.
VI 1986 potwierdziła
anie ucieczek jeńców

a ps. „Paweł”. Dzieci
1998), Helena, Paweł
l.

., Kotzbach P., Kramp P.,
nizacja sieci przerzutów

drogą morską z okupowanej Polski do Szwecji w latach okupacji hitlerowskiej (1939–1945), mps, s. 75; tenże, *Organizacja i funkcjonowanie systemu łączności pocztowo-kurierskiej oraz wywiadowczej na odcinku Wybrzeże Gdańskie–Szwecja*, w: *Z dziejów łączności zagranicznej...*, s. 92; *Sl. konsp. pom...*, cz. 3, s. 95–96.

Elżbieta Skerska

Kowalski Tadeusz przybr. nazw. Tadeusz Wi-
śniewski, Tomasz Wojciechowski, ps. „Tolek”,
„Tomasz”, „Wiarusz” (1912–1967), kmtd Obw.
AK Rypin.

Urodzony 24 VI 1912 w Zaciszu pow. lip-
nowski, syn gajowego z Kamienicy, Nadle-
śnictwo Skepe. Absolwent Seminarium Nauczycielskiego w Wymyślinie, gdzie współredago-
wał pismo pt. „Nasze Myśli”. Przed II wojną
światową był kierownikiem szkoły w Wólce
k. Skepego; od 1934 członek PPS. Ukończył
Dywizyjny Kurs Podchorążych Rezerwy Pie-
choty w Brodnicy, ppor. rez. WP.

Brak danych o kampanii wrześniowej 1939.
Od 1940 współredagował tajną gazetkę wydawa-
ną dla jeńców angielskich z obozu w Kikole pt.

„Wiadomości Radiowe”. Podczas okupacji żył na stopie nielegalnej. W tym czasie
ukończył też tajne kursy na Akademii Sztuk Plastycznych w Krakowie. Od
1 VI 1940 pod ps. „Tolek”, „Wiarusz” szef prasy i propagandy w POZ-„Znak” na
pow. lipnowski i rypiński i do maja 1943 współredaktor lokalnej gazetki konspira-
cyjnej pt. „Iskra Wolności” wydawanej w Józekowie pod Skepem. Tu w 1940 był
obecny przy zaprzysiężeniu do POZ Anastazji Lulińskiej ps. „Nata” (z d. Topo-
lewskiej). Z Czesławem Lulińskim, Edmundem Ruszkowskim, Antonim Teżyc-
kim prowadził też nasłuch radiowy. Członek TON, z Warszawy kolportował pod-
ręczniki szkolne. Po unifikacji POZ-„Znak” z AK w pow. rypińskim (IX 1942)
i lipnowskim (XI/XII 1942) żołnierz AK. Uniknął aresztowania podczas wielkiej
wsiły lipnowsko-rypińskiej w okresie 5–10 V 1943, chroniąc się w kwaterych
konspiracyjnych, m.in. w Plac. Chrostkowo Obw. AK Rypin. W drugiej dekadzie
maja 1943 w Stalmierzu w kwaterze u Apolonii Amelii Lewandowskiej został
desygnowany na kmtd. Obw. AK Rypin przez Henryka Kopczyńskiego ps. „Sur-
ma”, kmtd. Insp. AK Włocławek (Obw. Rypin na czas akcji scaleniowej odłączo-
ny od Insp. Brodnica, ponownie dołączony w czerwcu 1943). Funkcję objął po
aresztowanym Antonim Zielińskim, pierwszym kmtd. Obw. AK Rypin i pełnił ją
do stycznia 1945. Jego zastępcą był w tym okresie Stanisław Baliński ps. „Sta-
nek”. Oparając się na niezniszczonych siatkach dowodzenia i łączności Insp. AK

III/1. Materiały dotyczące rodziny: Hotsbach
Helenas:

1. Karta informacyjna - Paweł, Piotr
Hotsbach, usrodhop.org.

k. 1 s. 1

Worty inf +

Karta informacyjna

Nazwisko i imiona (ew. nazw. panieńskie) Paweł, Piotr Kotzbach

Stopień wojskowy kapral

Pseudonimy

Imiona rodziców, (nazw. pan. matki) Antonii, Agnieszka z domu Rychłowska

adresy: a) aktualny

b) okupacyjny ul. Hippelstraße 30/10, Kp. Kordelkiego 34

Odnaczenia a) cywilne Srebrny Krzyż Zasługi, Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Odznaka Gminna, Medal za Waleczność, Medal za Waleczność w walkach o Berlin, Medal Krzyż Zasługi, Medal za Waleczność w wojnie obronnej 1939 r., Medal Royal Air Force 25 czerwca 1913 r. Berlin Niemcy

b) wojsk. ; Holności. Medal za Waleczność w wojnie obronnej 1939 r. Berlin Niemcy

Data i miej. urodz. 25 czerwca 1913 r. Berlin Niemcy

Data i miej. śmierci 14 listopada 1986 r. Bydgoszcz Polska

Obwód Pomorski

Organizacja Gryf Pomorski /podległy Armii Krajowej/

Inne nazw. (pseud.)

adres:

Inne informacje: Od 1940r.

Ojciec mój pracował w DAG Brauhau - Bydgoszcz jako kierownik. W dniu 1.1.1940r. wstąpił do grupy konspiracyjnej AK pod dow. Leska Białego. Współpracował z tajnym komittem konspiracyjnym, które działało w Stabagn XX - A w Toruniu. Współpracował z członkami AK min. Józefem Dąbrowskim, Czesławem Gorynia, i Edmundem Ziolkowskim.

Rodzice moi uratowali także rodzinę żydowską Dorotę i Zofia Kleinfeld z córkami i siostrami i Likę z mam. ul. Długa 48 Bydgoszcz.

Zmarli oni nazwiska rodzice matki Wołoszyn.

IV. 11. Korespondencja Fundacji dotyczące
Kotzbach Heleny - jej działalności:

1. Pismo Fundacji do Henryka Wrenble
z 20.03.2001r., kopia mpis. k. 1 s. 1
2. Pismo Romane Kotzbache do
Fundacji wraz z olami osob. o Helenie
Kotzbach (matce), mpis, oryg. k. 2 s. 2-3
3. Pismo Fundacji do dr Romane
z dn. 26.03.2002r. w sprawie
zdjęcia Heleny Kotzbach i pomocy jejiom,
mpis kserokop. k. 1 s. 4
4. Pismo Romane Kotzbache do
Fundacji z 12.04.2002r., mpis oryg. k. 1 s. 5
5. Pismo Fundacji do Romane Kotzba-
che z 17.06.2002r., rkp. kserokop. k. 1 s. 6
6. Pismo Fundacji do R. Kotzba-
che z 27.07.2002r. k. 1 s. 7
7. Pismo Romane Kotzbache do Fundacji
z 2.11.2002r. uzupełniające dane do
biogramu Heleny Kotzbach, mpis oryg. k. 2 s. 8-9
8. Pismo Fundacji z 5.12.2002 do R. Kotzbache
- podziękowanie, kserokop. rkp. k. 1 s. 10
9. Pismo R. Kotzbache do Fundacji z
20.03.2005; podziękowanie, mpis oryg. k. 1 s. 11

FUNDACJA
Archiwum Pomorskie Armii Krajowej
Jl.W.Garbary 2,tel.65-22-186
87-100 TORUŃ

Toruń 20 III 2001

L. 692 POM 2001
dz.....

Szanowny Pan Profesor
Henryk Wrembel
W S P Wydz. Fizyki

76 - 200 Słupsk

Szanowny Panie

Prosimy uprzejmie o uzupełnienie danych osobowych Heleny
Kotzbach zd. Wołoszyn :

- o ile zmarła daty śmierci i miejsce pochówku
- jaki posiadała ps.
- bibliografię do Pana opisu ,
- kserokopie lub oryginały wycinków prasowych , zaświadczeń,
legitymacji i t p dokumentów dotyczących działalności
w konspiracji i pracy zawodowej .

W oczekiwaniu na wiadomość od
Pana pozostaję z wyrazami
szacunku i poważania

[Signature]
.....

Dokumentalista mgr Michał Ojczyk

Doc.dr hab.n.med.

Bydgoszcz 12.04.2001r

Roman Kotzbach

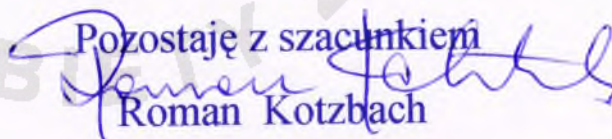
85-361 Bydgoszcz

2
Kt
52 Wpłynęło dnia 18.04.
Ldz. 1969 Pom 2001

Szanowny Panie

Przesyłam zgodnie z życzeniem dane o działalności
mojej matki Heleny Kotzbach w czasach okupacji hitlerowskiej
w Armii Krajowej.

Pozostaje z szacunkiem

Roman Kotzbach

Helena Kotzbach ps. „ Helena”

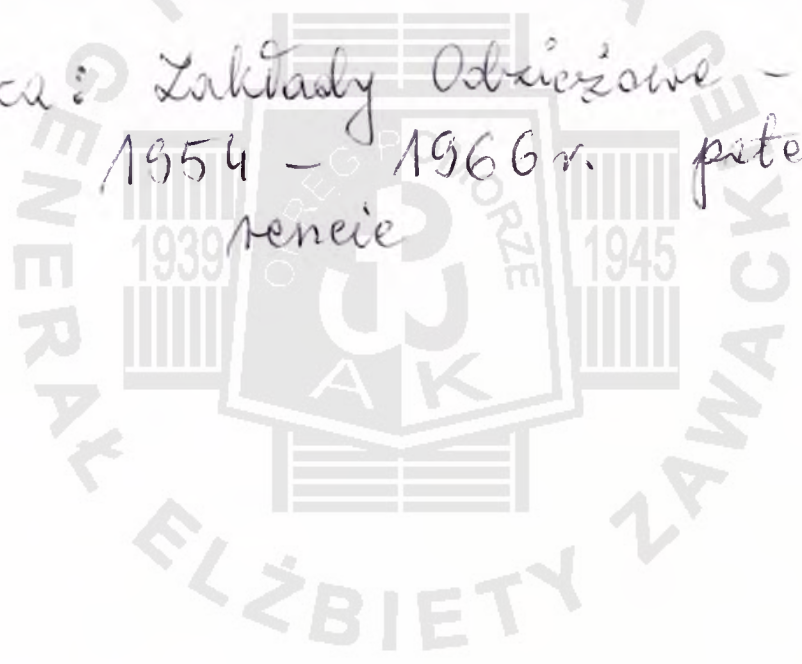
Z d. Wołoszyn

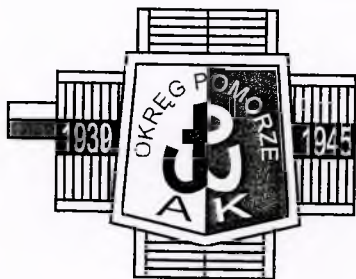
Ur. 27.07.1911r Sambor
Rejon Drohobycz
Woj. Lwów

Zm. 15.03.1998r

Pochowana w Bydgoszczy
Cmentarz Najświętszego Serca Pana Jezusa –Ludwikowo.

*Praca: Zakłady Odrzutowe - Modus
1954 - 1966 r. potem na
penie*

FUNDACJA

ARCHIWUM POMORSKIE ARMII KRAJOWEJ

BIURO FUNDACJI • 87-100 TORUN • UL. WIELKIE GARBARY 2 • TEL./FAX (0-56) 65-22-181
<http://www.um.torun.pl/AK>, e-mail: AK@um.torun.pl

KONTO: WIELKOPOLSKI BANK KREDYTOWY SA W TORUNIU, NR 10901506-4675-128-00

Torun 26 III 2002 r.

Pan dr Roman Kotzbach

85-361 Bydgoszcz

Szanowny Panie !

Serdecznie dziękujemy za uzupełnienie faktów dotyczących życia śp. Heleny Pańskiej Matki. Jednak proszę jeszcze o przesłanie do Fundacji zdjęcia, najlepiej legitymacyjnego, ale ucieszy nas każde.

Korzystając z okazji, przesyłam w imieniu pracowników Fundacji życzenia wszelkiej pomyślności.

Mam także do Pana prośbę: Ojciec Rodzice Pana byli zaangażowani także w ukrywanie jeńców brytyjskich, organizowanie ich przerzutów do Szwecji. Czy może w tradycji rodzinnej zostały na ten temat jakies przekazy i kontakty ? Byłabym zobowiązana za udzielenie odpowiedzi na ten temat.

Łączę serdeczne pozdrowienia i wyrazy szacunku.

Z poważaniem *E. Skerska*

Elżbieta Skerska
dokumentalistka Fundacji

85 - 361 Bydgoszcz

Wpłynęło dnia 16.04.
Ldz. 2188 Pom 10a
DU.

Pani Elżbieta Skorska
dokumentalistka Fundacji
Archiwum Pomorskie Armii Krajowej

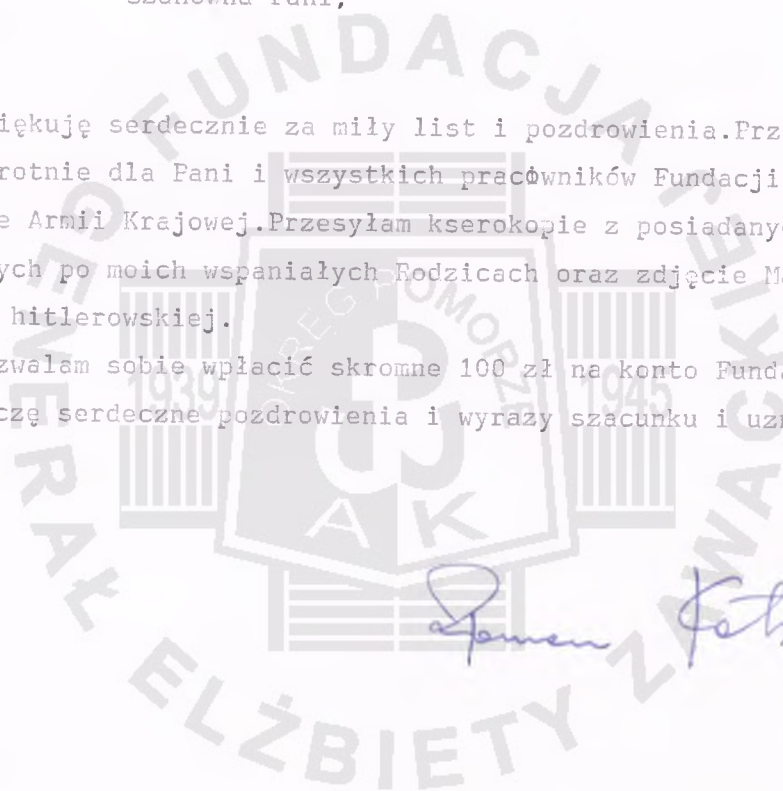
Szanowna Pani,

Dziękuję serdecznie za miły list i pozdrowienia. Przesyłam je także zwrótnie dla Pani i wszystkich pracowników Fundacji Archiwum Pomorskie Armii Krajowej. Przesyłam kserokopie z posiadanych dokumentów pozostałych po moich wspaniałych Rodzicach oraz zdjęcie Matki z czasów okupacji hitlerowskiej.

Pozwalam sobie wpłacić skromne 100 zł na konto Fundacji.

Łączę serdeczne pozdrowienia i wyrazy szacunku i uznania.

Roman Kotzbach

FUNDACJA ARCHIWUM POMORSKIE ARMII KRAJOWEJ

BIURO FUNDACJI • 87-100 TORUŃ • UL. WIELKIE GARBARY 2 • TEL./FAX (0-56) 65-22-186
http://www.um.torun.pl/AK, e-mail: AK@um.torun.pl

KONTO: WIELKOPOLSKI BANK KREDYTOWY SA W TORUNIU, NR 10901506-4675-128-00.

Toruni 17. 06. 2002r.

L.dz.2587 POM 2002

odp. na Loh. 2188
- konsultacja biografii.

Pan
prof. Roman Hotsbach

85-361 Bydgoszcz

Szanowny Panie Profesore!

Bardzo serdecznie dziękuję za dokumenty
sp. Rodziców, zdjęcie Matki oraz pozdrowienia i
finansowe wsparcie Fundacji.

Przepraszam za zwłokę, w odpowiedzi i odręczne
pismo, ale zajmuje mi to mniej czasu.

Posiadamy biogram sp. Heleny Hotsbach autorstwa
Pana prof. Hełmka Wremble, który me pewno zostanie
opublikowany w cz. 6 "Słownika". Czy może zechciałby
Pan przejrzeć go celem ewentualnego uzupełnienia?

Zo, czę pozdrowienia i wyrazy
głębszego szacunku

Z poważaniem
Elżbieta Skerška
dokumentalistka

FUNDACJA

ARCHIWUM POMORSKIE ARMII KRAJOWEJ

BIURO FUNDACJI • 87-100 TORUN • UL. WIELKIE GARBARY 2 • TEL./FAX (0-56) 65-22-186
http://www.um.torun.pl/AK, e-mail: AK@um.torun.pl

KONTO: WIELKOPOLSKI BANK KREDYTOWY SA W TORUNIU, NR 10901506-4675-128-00-0

Dot. 3662 Pom

Toruń 27.09.2002

*odp. na L.dz. 2808
+ uwag. do biogramu
Heleny Kotzbach
+ wyd. specj. Biuletynu
+ inf. o Muzeum*

Pan

doc.dr hab.Roman Kotzbach

85-361 Bydgoszcz

Szanowny Panie Docencie!

Bardzo dziękuję za list z załączonym biogramem śp. Heleny Kotzbach. Przepraszam za długie milczenie, ale spowodował je urlop i nadrabianie powstałych z tego powodu zaległości.

Zapewniam Pana, iż otrzyma Pan żadaną ilość "Słownika", jeżeli się tylko ukaże, co ma nastąpić pod koniec przyszłego roku. Nie chciałabym być natrętna, ale zależy mi na tym, aby biogram Matki Pana był, o ile to możliwe, dość dokładny i w związku z tym mam kilka pytań:

1. kim byli Rodzice śp. Heleny Kotzbach, ewentualnie czym się zajmowali,
2. gdzie śp. Helena uczęszczała do szkoły i jak to się stało, że w 1919 r. Rodzice Pana sprowadzili się do Bydgoszczy. Czy może wie Pan, gdzie Ojciec Pana urodzony w Berlinie poznał Panią Helenę. W którym roku Rodzice zawarli związek małżeński.
3. Pisze Pan o swoim rodzeństwie; czy mogę prosić o imiona rodzeństwa Pana i rok urodzenia?
4. Czy śp. Helena przed wybuchem II wojny światowej pracowała? Pana Ojciec działał w harcerstwie i należał do "Sokoła", może więc Matka Pana także udzielała się społecznie?
5. Czy śp. Helena podczas wojny pracowała? Może znany jest Panu konspiracyjny pseudonim Matki oraz fakty dotyczące powiązań początkowej działalności konspiracyjnej Rodziców z Tajną Organizacją Wojskową "Gryf Kaszubski-Gryf Pomorski".
6. Czy Pana Matka została wyróżniona za walkę z okupantem, a może za pracę zawodową?

Byłabym bardzo zobowiązana za udzielenie odpowiedzi na postawione pytania. Przepraszam jeszcze raz za to, że jestem uciążliwa. W załączeniu przesyłam wydanie specjalne naszego "Biuletynu" oraz informację o naszym Muzeum.

Łączę pozdrowienia i wyrazy głębokiego szacunku

Z poważaniem *Elżbieta Skerska*

Elżbieta Skerska

/ dokumentalistka Archiwum /

Bydgoszcz, 03.11.2002r.

WR
Wpłynęło dnia 8.11.
Ldz. 3983 POM 2002

Wielce Szanowna Pani,

Serdecznie dziękuję za przesłany list, który stanowi dla mnie dowód pełnego oddania dla ocalenia potomnym faktów naszej historii.

Spełniam w miarę możliwości Pani życzenie odpowiadając na zadane pytania:

ad.1. Matka moja Helena z d. Wołoszyn była córką Jana Wołoszyna i Marii z d. Waryk. Urodziła się w Samborze k. Drohobycza w regionie lwowskim.

Ur. 27. lipca 1911r. Ojciec mojej Matki był z zawodu Leśnikiem i zamieszkiwał z Rodziną w leśniczówce koło dworu ziemiańskiego.

ad.2. Matka moja ukończyła Szkołę Podstawową w Samborze. Do Polski Matka moja przeniosła się [redacted] razem z częścią Rodziny do wsi Chełmce k. Jawora na Dolnym Śląsku w latach 20. Do Bydgoszczy przeniosła się razem z przyrodnią siostrą Rozalią i bratem Władysławem w latach 30 ub. w. Tu zapoznała Pawła Kotzbacha, którego Ojciec Antoni z zawodu krawiec przeniósł się po Odrodzeniu Polski w latach 20 z Berlina do Koronowa k. Bydgoszczy a potem do samej Bydgoszczy. Rodzice zawarli związek małżeński w kościele Garnizonowym w Bydgoszczy na początku 1938r. Ojciec mój poznał moją Matkę kiedy pracowała jako modystka w sklepie kapeluszniczym przy ul. Sniadeckich. Sklep ten był własnością pp. Rafała i Doroty Kleinfeld. Akt USC z 16.04.38r.

To ta sama Rodzina żydowska pp. Kleinfeld, których moi Rodzice przechowywali w domu w czasie hitlerowskiej okupacji a Matka moja oddała swoje rodowe nazwisko Wołoszyn na "fałszywe" papiery urodzenia i pochodzenia.

ad.3. Rodzeństwo moje:

1/Danuta Fedorowicz zd. Kotzbach ur. 28.12.1938r. w Bydgoszczy zm. 28.06.1998r.

2/Ja, Roman, Paweł Kotzbach ur. 19.12.1942r. w Bydgoszczy

3/Paweł, Piotr Kotzbach ur. 25.06.1944r. j.w.

4/Helena Kotzbach ur. 24.01.1950r. j.w.

5/Teresa Kotzbach - Wróbel ur. 02.08.1952r. j.w.

6/Róża Kotzbach ur. 1940r. zmarła w 1944r. j.w.

ad.4. Matka moja pracowała jako modystka w sklepie kapeluszniczym pp. Kleinfeldów co opisałem powyżej. Nie działała w harcerstwie, nie udzielała się społecznie.

ad.5. W czasie wojny Matka moja nie pracowała. Zajmowała się dziećmi. Szczególnie z powodu ciężkiej choroby mojej starszej siostry Róży, która chorowała na niedokrwistość złośliwą i odmianę tzw. choroby Werlhoffa, na którą to chorobę zmarła.

Pomagała w tym czasie Ojcu w przechowywaniu w naszym domu przy ul. Kordeckiego 34 oficerów lotników angielskich i polskich wykradanych z obozu jenieckiego w

Łęgowie k.Bydgoszczy,przewożonych następnie przez mojego Ojca do punktu przerzu-
towego do Cdyni a stamtąd przetrucanych do Szwecji.Działalność konspiracyjną prowa-
dziła jako "Helena" bez specjalnego pseudonimu.

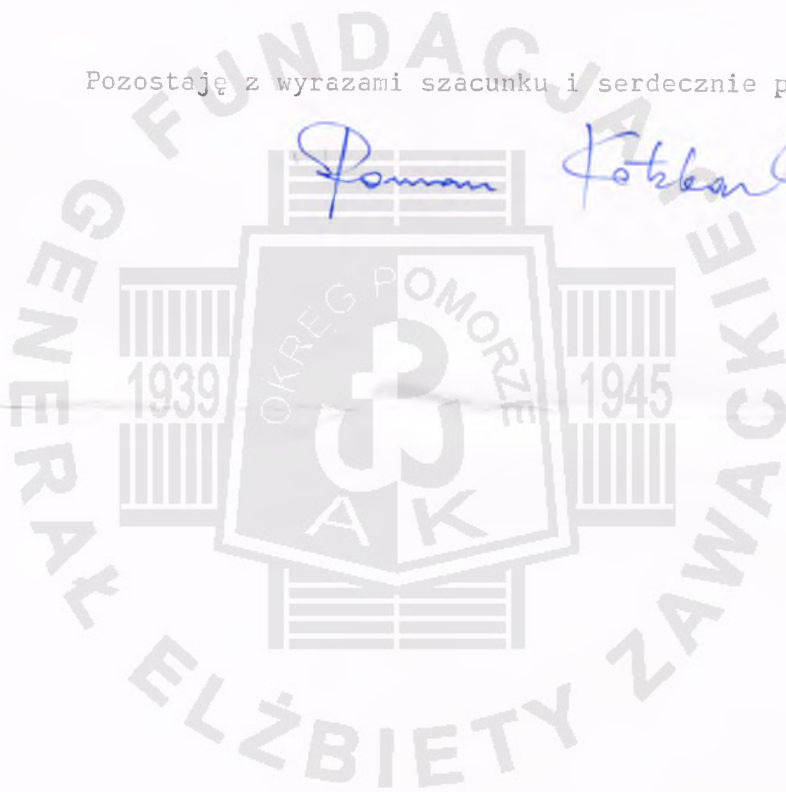
Wiem, że Ojciec mój razem z pp.Dąbrowskim, Gorynią i Ziółkowskim składali przysięgę
na walkę przeciwko niemieckim okupantom w noc Sylwestrową 1940r. na rzecz organi-
zacji bojowej "Gryf Pomorski", która to organizacja została potem włączona w szere-
gi Armii Krajowej.

ad.6.Matka moja była skromną kobietą, bardzo religijną i swoją pomoc ludziom w czas
wojny uważała za swój " święty obowiązek". Fakt, że dopiero w 1988r. uzyskała upra-
wnienia kombatanckie dobitnie o tym świadczy. Poza tymi uprawnieniami uważała, że nie
potrzebuje medali czy odznaczeń.

Dziękuję raz jeszcze za przesłane periodyki.

Pozostaję z wyrazami szacunku i serdecznie pozdrawiam

Pomian Fotkars

FUNDACJA

ARCHIWUM POMORSKIE ARMII KRAJOWEJ

BIURO FUNDACJI • 87-100 TORUŃ • UL. WIELKIE GARBARY 2 • TEL./FAX (0-56) 65-22-186
http://www.um.torun.pl/AK, e-mail: AK@um.torun.pl
KONTO: WIELKOPOLSKI BANK KREDYTOWY SA W TORUNIU, NR 10901506-4675-128-00-

L. dz. 4918

Toruni 5. 12. 2002r.

odp. na

L. dz. 3983

Pan

doc. dr hab. Roman Kotzbach

85-361 Bydgoszcz

Szanowny Panie Docencie!

Bardzo dziękuję za wyserpujące informacje o śp. Helenie Kotzach.

Porwała ona uzupełnić biogram Matki Pans, który na pewno ukaze się w c. 6 "Słownika biograficznego konspiracji pomorskiej 1939-1945", w następnie me pod koniec przyszłego tj. 2003r. Oczywiście, po napisaniu biogramu, poproszę Pana Docenta o jego sprawdzenie.

Byłoby mem miło, gdyby Pan w dalszym ciągu utrzymywał kontakt z Fundacją.

Z uwagi na zbliżające się Świąta przesyłam w imieniu pracowników Fundacji najlepsze życzenia

dokumentalistka

Elżbieta Skerska

FUNDACJA
 "Archiwum i Muzeum F. morskie
 Armii Krajowej oraz Wojskowej Służby Polak
 w Toruniu"

Wpłynęło dnia: 24.03.2005
 L. dz.: 983/Pom-410/05

Załączniki:
 Referent:

Bydgoszcz, 20 marca 2005r.

Szanowna Pani,

Uprzejmie dziękuję za informację o wydaniu cz.6 Słownika Biograficznego
 Konspiracji Pomorskiej 1939 - 1945. Proszę uprzejmie o przesłanie na mój adres domowy
 4 / słownice czterech/ zeszytów.

Serdecznie dziękuję

z wyrazami szacunku

Roman Kotek

*Helena
 Wrenie - 3 ep.*

*Wystawa - sekretariat
 - obywatelstwo Lotnictwa Helony /8.*

T: W-642/1197 Pom.

Bydgoszcz

FUNDACJA
Archiwum Pomorskiej Armii Krajowej
ul. W. Garbary 2, tel. 85-22-186
87-100 TORUŃ

Kotzbach Helena

✓ Karty informacyjne

l. 4

1. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12.

4. Kotłachowa [imie nieznane]

Zagrody
Damiński
Bydgoszcz 1

12. Chmurański Bog. i "Organizacja sieci prze-
nutow drogowy morski i okupowanej Polski
do Szwecji w latach okupacji niemieckiej (1939-
1945) [Maszynopis]"

1. Hs. 21 K. wraz z mężem Piotrem udzielał schronie-
nia niechcącemu jemu brytyjczykom,
zbiegłym z Stalagu XX A przed Toumencem, których
wzięto do niewoli.

25 KŁOSKOWSKA Antonina:

26 Kosmowska I.W.:

27 Kozub Kazimierz:

28 Kubin Jerzy:

29 Kulturalnie, przyjemnie
-oświatowej na wsi, W-

30 Kwiatkowska Eugenia:

31 Marczyk Wojciech:

32 Maziarz Czesław:

33 Misiak Władysław:

34 Miścicki Wojciech:

Pamiątka dla pedagoga swego (z dnia 1943/1)
 Pamiątka dla pedagogów swego (z dnia 1943/1)
 Całkowicie poświęcony dla pedagogów swego (z dnia 1943/1)
 Całkowicie poświęcony dla pedagogów swego (z dnia 1943/1)
 Całkowicie poświęcony dla pedagogów swego (z dnia 1943/1)
 Całkowicie poświęcony dla pedagogów swego (z dnia 1943/1)

Kotzbach Helena

Bydgoszcz
AK 2

Od wielu lat wysyłaliśmy Wam nasze najlepsze życzenia Boże Narodzeniowe i zawsze było niemożliwością podziękować każdemu z osobna za tysiące otrzymanych kart, które wyrażały tyle wdzięczności, często wywoływały wzruszenie.

Jak wyjść z sytuacji - w siedmiu językach.

Koniec obecnego roku jest specjalny dla wielu Was, będzie on 40-tą rocznicą pierwszego "wolnego" Świata Bożego Narodzenia, po oswobodzeniu Waszego kraju z pod wrogiej okupacji, a w maju 1985 koniec wojny w Europie, będzie obchodzony we wszystkich Waszych miastach i wioskach - od Norwegii do Grecji i od Normandii do Warszawy.

Jeżeli macie do nas jakieś zapytania, proszę piszcie. Obecnie mamy w Zjednoczonym Królestwie 320 członków, a tylko jedną sekretarkę w małym biurze w Londynie. Jest poprostu nie sposób odnaleźć lotnika, któremu wyście pomogli, jeżeli sami nie jesteście w kontakcie z nim albo przez nasze Stowarzyszenie, które ma bardzo ograniczone możliwości odnalezienia, za co przepraszamy.

Finansowo jest obecnie niemożliwością organizować grupowe przyjazdy do Anglii naszych starzejących się pomocników, za to staramy się pomóc tym, między Wami, jak długo są Oni w potrzebie.

verte

Wiedziecie, że "Royal Air Forces Escaping Society" istnieje 40 lat, dla utrzymania kontaktu z Wami wszystkimi, żeby zaakcentować i powtarzać, jak wdzięczni jesteśmy za szlachetną pomoc, kiedy narażaliscie Wasze życie i życie Waszych Rodzin.

Z tego powodu mamy nadzieję, że te małe raz na rok wydane kartki, które szły z Wami przez życie, od wspólnej młodości, będą świadkami pełnej podziękności i wdzięczności do końca naszego życia, jako nasz dług wobec Was nigdy wypełni nie spłacony.

Jak co roku będziemy myśleć z Wami w okresie Bożego Narodzenia, życząc Wam spędzić ten czas w dobrym zdrowiu wspólnie z Najbliższymi.

The Members of the Royal Air Forces
Escaping Society.

Grudzień 1984

Hotzbach Helena

Bydgoszcz
JOW Gr. 3 - AK

Lona Pawła, była łączniczką
między grupą organizującą przesłanie
osób (w tym j. byłymi slich) przez gra-
nicę Przesy a Plec. AK w Legnowie
(DAG), utrzymywała kontakt z
Helena Wrenbel z Pl. AK w Emilia-
nowie.

zob. J: M - 555/1198 Hotzbach Paweł,
482 4102 02.11, Imp. Byd.

Kotzbach Helena

Bydgoszcz 4

zd. Wóloszyn

żona Pawła Kotzbacha. Pomagała nawiązać styczność
ze swoim mężem.

zob. Wrembel Henryk, T: M: 418/1044 Pon;
t. 3, cz. I, s. 22

B.P. III '09

Wrembel Henryk
76-200 Słupsk

K-642/1197

Bydgoszcz
Gryf zwz AK

Kotzbach Helena

z d. Wołoszyn

Kotzbach Helena

WYDAWCA: WYDZIAŁ KULTURY
MIASTA GDAŃSKA

